

СУТНІСТЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку в умовах трансформації економіки серед проблем, пов'язаних з виходом України з кризового стану, важливе місце посідає завдання формування ефективної банківської системи. Саме банки виконують важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових ресурсів і перетворення їх у реальний капітал, здійснюючи різноманітні кредитні, інвестиційні та інші операції і, забезпечуючи, таким чином, потреби економіки в додаткових ресурсах.

Передумовою ефективної діяльності банку як специфічного господарського товариства є створення відповідної ресурсної бази, тобто сукупності грошових коштів, що надходять у розпорядження банку з різних джерел та використовуються ним для здійснення активних операцій.

Від формування банківських ресурсів залежать масштаби діяльності банку та обсяги очікуваних прибутків. Тому розуміння сутності банківських ресурсів, ресурсного потенціалу, джерел їх формування є надзвичайно важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед останніх наукових досліджень банківських ресурсів і капіталу необхідно виділити праці таких науковців, як О. Васюренко і І. Федосік, А. Вожжов, А. Мороз, М. Алексеєнко, Ж. Мартинюк, С. Сиротян.

Метою статті є дослідження сутності таких понять, як “банківські ресурси”, “банківський капітал”, “капітал банку”, “ресурсний потенціал” та обґрунтування авторського визначення цих понять.

Аналіз літературних джерел показує, що на практиці часто змішуються поняття “банківські ресурси”, “банківський капітал”, “капітал банку”, “ресурсний потенціал”. Розділення цих у багатьох аспектах схожих понять є дуже важливим для більш повного розуміння їх суті, з'ясування їх функцій і ролі та, як наслідок, визначення їх впливу на роботу банку.

Поняття “ресурси” (від фр. resources) – кошти, запаси, можливості, джерела чого-небудь [15].

В енциклопедії бізнесмена, економіста, менеджера за редакцією Р. Дяківа поняття ресурси трактують так: “... природні, сировинні, матеріальні, трудові, фінансові цінності, які можуть бути використані в разі потреби на створення товарних ресурсів, надання послуг, одержання додаткової вартості” [8, с. 509].

Оснoву банківської діяльності становлять фінансові ресурси, оскільки саме вони сприяють можливості здійснення банками своєї діяльності в повному обсязі.

Значний внесок у розгляд проблеми формування та управління ресурсами банківських установ зробили зарубіжні економісти: Д. Полфреман, Ф. Форд [12], Е. Рід, Р. Коттер, Е. Гілл, Р. Сміт [13] та Гюнтер Асхауер [5]. Вони розглядають ці проблеми у двох відокремлених аспектах: управління банківським капіталом та зобов'язаннями банку, причому поняття “ресурси банку” як самостійний термін часто відсутнє.

Вагомий внесок у дослідження сутності банківських ресурсів зробили такі вітчизняні економісти, як О. Заруба [10, с. 5], Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук, Я. Грудзевич, [11, с. 16], А. Мороз, М. Савлук, [2, с. 30]. Вони вважають, що “ресурси банку – це сукупність грошових коштів, що перебувають у його розпорядженні і використовуються для виконання активних операцій”. Аналогічне визначення знаходимо і в енциклопедії банківської справи України [7, с. 74].

Практично таке саме визначення маємо у словнику банківських термінів за редакцією А. Загородного, О. Сліпущко, Г. Вознюка, Т. Смовженко: “банківські ресурси – це кошти, що є в розпорядженні банків і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій” [14].

Запропоновані визначення неповні, оскільки не акцентується увага на джерелах формування банківських ресурсів.

Російський вчений О. Лаврушин [1, с. 120] акцентує увагу на джерелах формування банківських ресурсів. Він вважає, що “банківські ресурси – це їх власні капітали та фонди, а також кошти, залучені банком у процесі пасивних, а також активно-пасивних операцій, які використовуються для активних операцій”.

Найповніше визначення банківських ресурсів дають О. Васюренко і І. Федосік, вони вважають, що ресурси комерційного банку – це сукупність власних, залучених і цільових фінансових коштів банку, що знаходяться в безпосередньому його розпорядженні та використовуються на його розсуд для здійснення повномасштабної банківської діяльності [4, с. 63].

Інша точка зору представлена О.В. Дзюблюком. На його думку, при визначенні банківських ресурсів доцільніше використовувати не поняття “ресурси”, а поняття “капітал”, бо останнє чіткіше відображає економічний зміст процесу перетворення залучених банком коштів на позичковий капітал [6, с. 27].

Поняття “банківські ресурси” тотожне “банківському капіталу” – найбільш загальне, включає всі джерела фінансових ресурсів, створених у процесі внутрішньої та зовнішньої діяльності банку. Так, в енциклопедії банківської справи України маємо таке визначення банківського капіталу: “Банківський капітал – сукупність різних видів грошових капіталів, коштів, які використовує банк у вигляді банківських ресурсів для забезпечення своєї діяльності, здійснення різноманітних банківських операцій та одержання

прибутку. Складається з власного капіталу банку та залучених коштів” [7, с. 65].

Інколи під банківським капіталом розуміють лише його власний капітал, власні кошти, що не можна вважати аргументованим, оскільки, будучи в ролі фінансових посередників, банки оперують переважно залученими, запозиченими коштами, за рахунок операцій саме з цими коштами одержують основний прибуток, натомість власний капітал становить лише порівняно невелику, хоча й дуже важливу частину банківського капіталу, призначену передусім гарантувати, забезпечувати надійність банку, стабільність його діяльності. Тому стосовно власного капіталу вживається термін “власний капітал”, або “капітал банку” – це фонд ресурсів, що були внесені засновниками, акціонерами (учасниками) банку, і належать їм [3, с. 75].

Аналогічне за суттю визначення банківського капіталу знаходимо в Енциклопедії бізнесмена, економіста, менеджера: “банківський капітал – загальна сума капітальних нагромаджень банку, одержана з різних джерел, яка використовується банком для ведення банківських операцій” [8, с. 64].

З огляду на вищезазначене можна дати таке визначення банківських ресурсів: “... – це власний капітал та залучений, позичений капітал банку на грошовому ринку, який використовується для здійснення повного спектра активних операцій та надання послуг з метою отримання прибутку”.

Взаємозв’язок понять “банківські ресурси”, “банківський капітал” та “ресурсний потенціал банку” відображено на рис. 1.

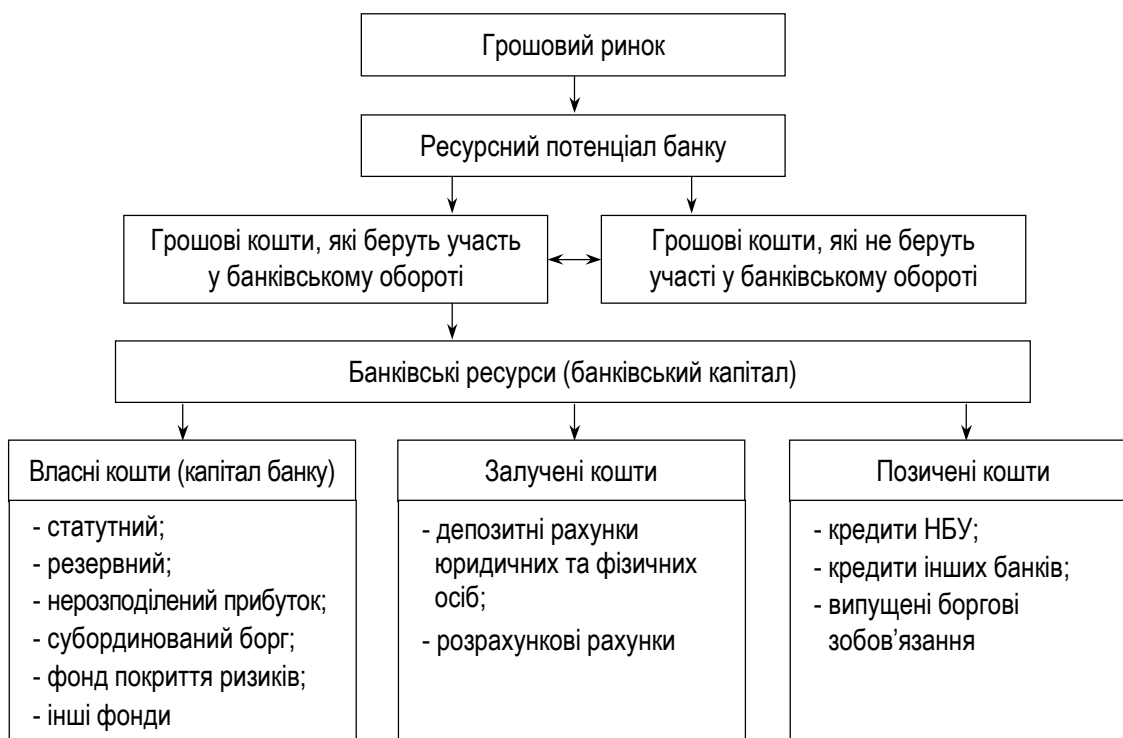

Рис. 1. Загальна схема взаємозв’язку понять “ресурсний потенціал”, “банківські ресурси”

Поняття “ресурсний потенціал” (з латинської *potentia* – сила [8]) – це потенційні можливості банку формувати свої ресурси. Позичковий потенціал

банківської системи – це величина нової грошової маси, яку банки можуть випустити в обіг через надання нових позик підприємствам і компаніям, а також фізичним особам [9]. Іншими словами, ресурсний потенціал – це максимум ресурсів, які банк може залучити на фінансовому ринку. Ресурсний потенціал залежить від грошово-кредитної політики центрального банку, від стану фінансового ринку та можливості банку купувати і перекуповувати ресурси на ньому, а також від якості активів. При цьому капітал банку є фактором, який забезпечує створення ресурсного потенціалу. Можна виділити декілька аспектів ресурсного потенціалу. Перш за все, за рахунок ресурсного потенціалу реалізуються внутрішні можливості банку щодо організаційної будови і розвитку. Це також і можливості банку щодо масштабів діяльності. У даному випадку ресурсний потенціал забезпечує банку одержання переважної частини прибутків. Не менш важливим є гарантійний аспект призначення ресурсного потенціалу. Він пов'язаний із можливостями захисту клієнтів банку. Кінцевою ж метою створення ресурсного потенціалу вітчизняних банків повинно бути збільшення прибутковості при зменшенні ризикованості та забезпечення ліквідності.

Висновки. Дослідження та аналіз понять “банківські ресурси”, “банківський капітал”, “капітал банку”, “ресурсний потенціал” дозволили виявити існуючі недоліки у цих визначеннях, та було запропоновано наступне уточнене визначення. Банківські ресурси – це власний капітал та залучений, позичений капітал банку на грошовому ринку, який використовується для здійснення повного спектра активних операцій та надання послуг з метою отримання прибутку.

Ресурсний потенціал – це максимум ресурсів, які банк може залучити на фінансовому ринку. Можна виділити декілька аспектів ресурсного потенціалу: він забезпечує банку одержання переважної частини прибутків, а також пов'язаний із можливостями захисту клієнтів банку. Кінцевою ж метою створення ресурсного потенціалу вітчизняних банків повинно бути збільшення прибутковості при зменшенні ризикованості та забезпечення ліквідності.

Список літератури

1. Банковское дело / За ред. О.И. Лаврушина. – Москва: Банковский и биржевой научно-консультационный центр, 1992. – С. 115.
2. Банкiвськi операцiї: Пiдручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пудовкiна та iн. / За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 30.
3. Васюренко О.В. Банкiвськi операцiї: Навч. посiб. – 4-ге вид., перероб. i доп. – К.: Знання, 2004. – С. 75.
4. Васюренко О., Федосiк І. Ресурсний потенцiал комерцiйного банку / Банкiвська справа. – 2002. – № 1. – С. 58-64.
5. Гюнтер Асхауер. Введение в банковское дело: Пер. с немецкого. – М.: Научная книга, 1996. – С. 49.
6. Дзюблюк О.В. Комерцiйнi банки в умовах переходу до ринкових вiдносин. – Тернопiль, 1996. – С. 27.
7. Енциклопедiя банкiвськoї справи України / Редкол. В.С. Стельмах (голова) та iн. – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – С. 65, 74.

8. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа. – К.: Міжнародна Економічна Фундація, 2000. – С. 64, 509.
 9. Економічна енциклопедія / За ред. Б.Д. Гаврилишина. – Том 3. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – С. 13.
 10. Заруба О.Д. Банківський менеджмент та аудит. – К.: Лібра ТОВ, 1996. – С. 7.
 11. Операції комерційних банків / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук, Я. Грудзевич, М. Вознюк. – 2-ге вид., доп. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – С. 16.
 12. Полфреман Д., Форд Ф. Основы банковского дела: / Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1996. – С. 102.
 13. Рід Е., Коттер Р., Гілл Е., Сміт Р. Коммерческие банки: Пер. с англ. – М.: Космополис, 1991. – С.16.
 14. Словник банківських термінів / За редакцією: А. Загородного, О. Сліпушко, Г. Вознюка, Т. Смовженко. – Львів: Центр Європи, 2000. – С. 349.
 15. Словник іншомовних слів / За редакцією О.С. Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1974. – С. 586.
- Отримано 31.08.2006

Торяник, Ж.І. Сутність і призначення ресурсного потенціалу банку в умовах поглиблення інтеграційних процесів в Україні [Текст] / Ж.І. Торяник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. - Суми: УАБС НБУ, 2006. - Т. 17. - С. 280-285.